

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA GOSPODARKI**

z dnia 20 września 2001 r.

**w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas eksploatacji maszyn i innych urządzeń technicznych
do robót ziemnych, budowlanych i drogowych.**

(Dz. U. Nr 118, poz. 1263 ze zm.)

Na podstawie art. 237¹⁵ § 2 Kodeksu pracy zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas eksploatacji maszyn i innych urządzeń technicznych przeznaczonych do robót ziemnych, budowlanych i drogowych, zwanych dalej "maszynami roboczymi".

§ 2. 1. Niedopuszczalne jest:

- 1) obsługiwanie maszyn roboczych bez urządzeń zabezpieczających lub sygnalizacyjnych wymaganych odrębnymi przepisami,
- 2) dokonywanie zmian konstrukcyjnych w maszynach roboczych,
- 3) wykonywanie napraw i konserwowanie maszyn roboczych będących w ruchu,
- 4) odfłuszczenie i czyszczenie powierzchni maszyn roboczych benzyną etylizowaną lub innymi rozpuszczalnikami, których pary mogą tworzyć z powietrzem mieszaniny gazów palnych lub wybuchowych.

2. Eksploatowanie maszyn roboczych odbywa się na terenie rozpoznanym pod względem warunków geologicznych i gruntowych.

§ 3.

1. Podczas obsługi maszyn roboczych w szczególności:

- 1) w terenie uzbrojonym lub na drodze o ograniczonym ruchu,
- 2) w pobliżu budynków i budowli,
- 3) w sąsiedztwie napowietrznych linii energetycznych,
- 4) w wykopach szerokoprzestrzennych,
- 5) na terenie bagiennym lub w wodzie,
- 6) na pochyłościach lub stokach

- zapewnia się środki bezpieczeństwa przewidziane w dokumentacji techniczno-ruchowej, instrukcjach obsługi oraz w stanowiskowych instrukcjach bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Podczas współpracy maszyn roboczych z:

- 1) dodatkowym sprzętem przeznaczonym do robót ziemnych, budowlanych i drogowych,
- 2) liniami technologicznymi do produkcji zapraw betonowych lub kruszywa

- stosuje się zasady bezpieczeństwa i higieny pracy określone w instrukcjach obsługi tych urządzeń lub linii technologicznych.

§ 4. 1. Teren robót prowadzonych przy użyciu wielozadaniowych agregatów do naprawy nawierzchni drogi ograda się w sposób uniemożliwiający wejście na ten teren osób niezatrudnionych oraz oznakowuje się zgodnie z odrębnymi przepisami.

2. W zależności od rodzaju i zakresu, roboty w pasie drogowym prowadzi się przy:

- 1) zamkniętym ruchu na drodze lub
- 2) wyłączeniu z ruchu drogowego części jezdni, pasa ruchu jezdni albo jego części, lub

- 3) ograniczonej prędkości pojazdów poruszających się na remontowanym odcinku jezdni, w przypadku gdy roboty są prowadzone na poboczu drogi, w rowie lub na przydrożnych skarpach.
3. W warunkach ograniczonej widoczności miejsce pracy maszyn roboczych oświetla się.
- § 5.** W czasie przerw w pracy oraz po zakończeniu pracy maszyny robocze zabezpiecza się przed ich przypadkowym uruchomieniem przez osoby nieupoważnione lub niezatrudnione przy tych pracach.

§ 6. Podczas załadunku maszyn roboczych, transportu na wyznaczone miejsce robót oraz wyładunku, przestrzega się następujących wymagań:

- 1) załadunek na środki transportu drogowego lub kolejowego przeprowadza się w sposób zmechanizowany z rampy czołowej, zgodnie z instrukcją załadunku i transportu poszczególnych maszyn,
- 2) w przypadku załadunku ciężkich maszyn roboczych na przyczepy niskopodwoziowe przy użyciu wciągarek mechanicznych, zatrudnione przy tej czynności osoby nie mogą znajdować się w pobliżu naciągniętej liny lub osi jej przedłużenia oraz za wciąganą maszyną,
- 3) operatorzy i inne osoby wyznaczone do konwojowania maszyn roboczych transportem kolejowym lub drogowym podlegają uprzedniemu przeszkoleniu w zakresie bezpieczeństwa transportu maszyn roboczych tymi środkami lokomocji.

Rozdział 2

Przepisy szczegółowe

§ 7. 1. Przed rozpoczęciem robót, o których mowa w § 1, osoba nadzorująca pracowników informuje pracowników o zasadach bezpiecznego wykonywania pracy i stosowanych sygnałach ostrzegawczych.

2. Czynności zdejmowania lub regulowania naczynia roboczego maszyny roboczej są wykonywane w zespole co najmniej dwuosobowym.

3. Niedopuszczalne jest podczas robót ziemnych:

- 1) wysuwanie lemiesza maszyny roboczej poza krawędź klina odłamu,
- 2) używanie maszyn roboczych na gruntach gliniastych w czasie trwania ulewnego deszczu.

§ 8. 1. Przed rozpoczęciem robót ziemnych na terenie uzbrojonym w instalację wodociągową, kanalizacyjną, elektryczną, gazową lub centralnego ogrzewania ustala się z jednostkami zarządzającymi tymi instalacjami odległości bezpiecznego używania maszyn roboczych na tym terenie.

2. Podczas wykonywania robót ziemnych w razie przypadkowego odkrycia lub naruszenia instalacji, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie przerywa się pracę i ustala się z właściwą jednostką zarządzającą daną instalacją dalszy sposób wykonywania robót.

3. Jeżeli podczas wykonywania robót ziemnych zostaną odkryte przedmioty trudne do identyfikacji, przerywa się dalszą pracę i zawiadamia się osobę nadzorującą roboty ziemne.

§ 9. 1. Przewód elektryczny lub hydrauliczny łączący maszynę roboczą z siecią zasilającą zabezpiecza się przed uszkodzeniami.

2. Podczas zagęszczania gruntu urządzeniami wibracyjnymi:

- 1) miejsca pracy mają być oznakowane przenośnymi zaporami,
- 2) mają być przestrzegane warunki bezpieczeństwa i higieny pracy, określone w dokumentacji techniczno-ruchowej i w instrukcji obsługi.

§ 10. 1. Podczas wykonywania robót ziemnych i przemieszczania maszyn roboczych na pochyłościach i stokach zachowuje się wymagania określone w dokumentacji techniczno-ruchowej maszyny.

2. Niedopuszczalne jest podczas wykonywania robót ziemnych:

- 1) tworzenie nawisów przy wykonywaniu wykopów,
- 2) włączanie mechanizmu obrotu maszyny roboczej w trakcie napełniania naczynia roboczego gruntem,
- 3) przebywanie osób w zasięgu działania naczynia roboczego maszyny roboczej,
- 4) przemieszczanie maszyny roboczej po pochyleniach przekraczających dopuszczalny stopień, określony w jej dokumentacji techniczno-ruchowej,

- 5) wykonywanie tych robót pod czynnymi napowietrznymi liniami energetycznymi w odległości mniejszej niż to określają odrębne przepisy,
- 6) przebywanie osób w kabinie pojazdu do transportu wykopanego gruntu, w czasie załadunku jego skrzyni, w przypadku gdy kabina pojazdu nie została konstrukcyjnie wzmocniona.
3. Wyładowanie gruntu z naczynia roboczego maszyny roboczej do robót ziemnych może nastąpić nad dnem skrzyni pojazdu stosowanego do transportu, na wysokości nie większej niż:
- 1) 0,5 m przy ładowaniu materiałów sypkich,
 - 2) 0,25 m przy ładowaniu materiałów kamiennych lub zbrylonych.
- § 11.** 1. Podczas wykonywania wykopów wąskoprzestrzennych osoby współpracujące z operatorem mogą znajdować się wyłącznie w zabezpieczonej części wykopu.
2. Niedopuszczalne jest w miejscu wykonywania wykopów:
- 1) prowadzenie jednocześnie innych robót,
 - 2) przebywanie osób niezatrudnionych.
- § 12.** 1. Podczas wykonywania robót ziemnych na terenie bagnistym, podmokłym lub w wodzie maszyną roboczą umieszcza się na podkładach stabilnych i trwale połączonych ze sobą.
2. Podczas wbijania pali na terenie, o którym mowa w ust. 1, operatora maszyn roboczych wyposaża się w środki ochrony indywidualnej chroniące przed utonięciem, a na pomostach umieszcza się koła ratunkowe z linką.
3. Podczas wbijania pali sprawdza się:
- 1) czy zachowane zostały dopuszczalne parametry obciążenia pomostu określone w dokumentacji techniczno-ruchowej maszyny roboczej,
 - 2) równomierność obciążenia pomostu roboczego,
 - 3) stan podmycia jarzm podtrzymujących pomosty robocze,
 - 4) stan techniczny pomostu roboczego po opadach i wyładowaniach atmosferycznych.
- § 13.** Samobieżne maszyny do transportu zaprawy betonowej wyposaża się w:
- 1) widoczny napis zabraniający zbliżania się do podniesionego kosza wyładowczego,
 - 2) urządzenie do sygnalizacji dźwiękowej, uruchamiane przed każdą czynnością podnoszenia i opuszczania kosza wyładowczego lub uruchamiania wysięgnika.
- § 14.** 1. Montaż i usytuowanie linii technologicznych do transportu zaprawy betonowej lub masy bitumicznej prowadzi się w sposób zapewniający bezpieczeństwo pracowników i właściwe funkcjonowanie tych linii.
2. Demontaż lub przedłużanie linii technologicznych, o których mowa w ust. 1, wykonuje się po zredukowaniu ciśnienia roboczego w urządzeniu podającym.
- § 15.** 1. Ręczne narzędzia udarowe nie mogą posiadać rękojeści krótszej niż 0,15 m oraz ostrych krawędzi, pęknięć lub zadr w miejscu uchwytu, a operatorzy podczas ich stosowania używają rękawic antywibracyjnych.
2. Ręczne narzędzia, w szczególności kliny, przecinaki lub przebijaki, wyposaża się w uchwyty, jeżeli ich nie posiadają.
- § 16.** 1. Podczas pracy maszyn roboczych do kruszenia materiałów skalnych niedopuszczalne jest wrzucanie do leja zasypowego materiałów skalnych lub ich wyjmowanie.
2. Lej zasypowy wyposaża się w zabezpieczenie chroniące pracowników przed odrzutem materiałów skalnych na zewnątrz.
- § 17.** 1. Zespół maszyn roboczych do otaczania i suszenia kruszywa instaluje się na stabilnym fundamencie oraz wyposaża się w instalację przeciwporażeniową i w urządzenia odpylające.
2. Podczas pracy zespołu maszyn roboczych, o którym mowa w ust. 1, niedopuszczalne jest przebywanie lub przechodzenie pod zasobnikiem.
3. Niedopuszczalne jest uruchamianie zespołu maszyn roboczych, o którym mowa w ust. 1, bez uprzedniego upewnienia się, czy obsługa zajęła wyznaczone stanowiska robocze.
- § 18.** Niedopuszczalne jest stosowanie ognia otwartego przy podgrzewaniu masy bitumicznej będącej w zbiornikach lub cysternach maszyn roboczych.

§ 19. Urządzenia do zagęszczania gruntu, asfaltu, piasku i żwiru, w szczególności ubijaki, zagęszczarki ciężkie i ze spryskiwaczem, walce okołkowane, walce wibracyjne, używa się zgodnie z zasadami określonymi w instrukcjach obsługi każdego z tych urządzeń.

§ 20. Podcinanie lub wycinanie drzew rosnących w pobliżu napowietrznych linii energetycznych, wiatrołomów, drzew spróchniałych, rosnących na stromych skarpach i na terenie zabudowanym wykonuje się pod nadzorem i przez co najmniej dwóch pracowników.

§ 21. 1. Zgarnianie gruntu na pochyłościach lub stokach przy użyciu maszyn roboczych, w szczególności zgarniarek, wykonuje się zgodnie z zasadami określonymi w dokumentacji techniczno-ruchowej tych maszyn.

2. Niedopuszczalne jest:

- 1) przewożenie osób w skrzyniach ładunkowych zgarniarek,
- 2) opuszczanie skrzyni podczas jazdy poniżej parametrów określonych przez producenta zgarniarki.

§ 22. 1. Rusztowania stosowane przy robotach budowlanych mają spełniać wymagania bezpieczeństwa określone w odrębnych przepisach.

2. Niedopuszczalny jest montaż i demontaż rusztowania:

- 1) podczas ograniczonej widoczności oraz o zmroku i w nocy bez dostatecznego oświetlenia,
- 2) w czasie opadów deszczu i śniegu,
- 3) podczas gołoledzi,
- 4) podczas burzy i wiatru o prędkości przekraczającej 10 m/s.

§ 23. Maszyny robocze, o których mowa w załączniku nr 1 do rozporządzenia, mogą być obsługiwane wyłącznie przez osoby, które ukończyły szkolenie i uzyskały pozytywny wynik sprawdzianu przeprowadzonego przez komisję powołaną przez Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego w Warszawie.

§ 24. 1. Szkolenie, o którym mowa w § 23, obejmuje część teoretyczną i praktyczną.

2. Część teoretyczna obejmuje zagadnienia z zakresu:

- 1) dokumentacji technicznej maszyn roboczych,
- 2) bezpieczeństwa i higieny pracy przy eksploatacji maszyn roboczych,
- 3) technologii wykonywania robót ziemnych,
- 4) użytkowania i obsługi maszyn roboczych.

3. Część praktyczna szkolenia obejmuje naukę eksploatacji maszyn roboczych w różnych warunkach terenowych i technologicznych.

§ 25. Szkolenie, o którym mowa w § 23, może prowadzić podmiot, który posiada:

- 1) warunki lokalowe do prowadzenia wykładów,
- 2) park maszynowy wraz z placem manewrowym,
- 3) kadrę wykładowców,
- 4) warunki socjalne i wyposażenie dydaktyczne.

§ 26. 1. Osoba, która uzyskała pozytywny wynik sprawdzianu, o którym mowa w 23, otrzymuje świadectwo oraz uzyskuje wpis do książki operatora.

2. Wzór książki operatora zawiera załącznik nr 2 do rozporządzenia.

3. Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego w Warszawie potwierdza spełnienie wymagań, o których mowa w § 25, opracowuje programy szkolenia, prowadzi listę wydawanych świadectw i wpisów do książki operatora.

Rozdział 3

Przepisy przejściowe i końcowe

§ 27. Potwierdzenia odbycia szkoleń, stwierdzające uprawnienia uzyskane na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują moc.

§ 28. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

**MASZyny I URZĄDZENIA TECHNICZNE STOSOWANE PRZY ROBOTACH ZIEMNYCH,
BUDOWLAN YCH I DROGOWYCH, DO OBSŁUGI KTÓRYCH WYMAGANE JEST ODBYCIE
SZKOLENIA I UZYSKANIE POZYTYWNEGO WYNIKU ZE SPRAWDZIANU**

Grupa I. Maszyny do robót ziemnych

Lp.	Nazwa maszyny lub urządzenia	Jednostka charakteryzująca maszynę lub urządzenie	Klasa określona w świadectwie		
			III	II	I
1	2	3	4	5	6
1	Koparki jednonaczyniowe	masa eksploatacyjna tony	do 25	-	wszystkie
2	Koparkoładowarki ¹⁾	-	wszystkie	-	-
3	Koparko spycharki		wszystkie		
4	Koparki wielonaczyniowe ^{2), 3)}				wszystkie
5	Koparki wielonaczyniowe łańcuchowe do rowów	-	wszystkie	-	-
6	Spycharki	moc silnika kW	do 110	"	wszystkie
7	Równiarki	-	-	-	wszystkie
8	Zgarniarki	-	-	-	wszystkie
9	Ładowarki j ednonaczyniowe ⁴⁾	masa eksploatacyjna tony	do 20	-	wszystkie
10	Pogłębiarki jednoczerpakowe pływające	-	-	wszystkie	-
11	Pogłębiarki wieloczerpakowe pływające	-	-	wszystkie	-
12	Pogłębiarki ssące śródlądowe	-	wszystkie	-	-
13	Palownice	-	-	wszystkie	-
14	Kafary ⁵⁾	-	bez klasy		
15	Urządzenia wibracyjne do pograżania i wyrywania ⁵⁾	-	wszystkie	-	-
16	Wiertnice do kotwi ⁵⁾	-	bez klasy		
17	Wiertnice dla technologii bezwykopowych ⁵⁾	0 rury mm	do 800	wszystkie	-

¹⁾ Kwalifikacje operatora, który uzyskał uprawnienia w tej specjalności, upoważniają go do obsługi koparki jednonaczyniowej do 4 ton masy eksploatacyjnej, ładowarki jednonaczyniowej do 8 ton masy eksploatacyjnej oraz koparkospycharki.

²⁾ Z wyłączeniem koparek wielonaczyniowych o wydajności powyżej 500 m³/h.

³⁾ Kwalifikacje operatora, który uzyskał uprawnienia w tej specjalności, upoważniają go do obsługi koparki wielonaczyniowej łańcuchowej do rowów.

⁴⁾ Kwalifikacje operatora, który uzyskał uprawnienia w tej specjalności klasy III lub I, upoważniają go do obsługi spycharki klasy III.

⁵⁾ Z wyłączeniem narzędzi ręcznych.

Grupa II. Maszyny do robót drogowych

Lp.	Nazwa maszyny lub urządzenia	Jednostka charakteryzująca maszynę lub urządzenie	Klasa określona w świadectwie		
			III	II	I
1	2	3	4	5	6

1	Zespoły maszyn do produkcji mieszanek mineralno - asfaltowych				wszystkie
2	Maszynty do rozkładania mieszanek mineralno - asfaltowych			wszystkie	
3	Repavery i remixery	-	bez klasy		
4	Remonterzy nawierzchni dróg	-	wszystkie	-	-
5	Frezarki do nawierzchni dróg samojezdne	-	-	-	wszystkie
6	Przecinarki do nawierzchni dróg o napędzie spalinowym	-	wszystkie	-	-
7	Zespoły maszyn do produkcji mieszanek betonowych	-	-	wszystkie	-
8	Maszynty do rozkładania mieszanek betonowych	-	-	wszystkie	-
9	Maszynty do stabilizacji gruntów	-	wszystkie	-	-
10	Walce drogowe ¹⁾	-	-	wszystkie	-
11	Pilarki mechaniczne do ścinki drzew ²⁾	"	wszystkie	-	-

¹⁾ Nie dotyczy walców doczepnych.

²⁾ Kwalifikacje operatora, który uzyskał uprawnienia w tej specjalności na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu niektórych prac z zakresu gospodarki leśnej (Dz. U. poz. 1141), upoważniając do obsługi tego urządzenia.

Grupa III. Maszynty różne i inne urządzenia techniczne

Lp.	Nazwa maszynty lub urządzenia	Jednostka charakteryzująca maszynę lub urządzenie	Klasa określona w świadectwie		
			III	II	I
1	2	3	4	5	6
1	Wielozadaniowe nośniki osprzętów ¹⁾	-	bez klasy		
2	Pompy do mieszanki betonowej	-	wszystkie	-	-
3	Podajniki do betonu	-	wszystkie	-	-
4	Rusztowania budowlano - montażowe metalowe - montaż i demontaż		bez klasy		

¹⁾ Wielozadaniowych nośników osprzętów nie stanowią wózki jezdniowe podnośnikowe z mechanicznym napędem podnoszenia, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym (Dz. U. z 2019 r. poz. 667, z późn. zm).